

orthographice, proprie et concinne peragant, quin serio prius studio linguae matris, nempe latinae, aliquod tempus impenderint.

Et licet classicos hispanos *manu versent nocturna*, ut ait Horatius, *versent diurna*, eos sibi imitandos proponentes, nunquam tamen eorum quispiam hoc perpetue attinget, si ignarus extet linguae latinae. Persaepe enim de quarundam constructionum gyro exactam rationem sibi reddendo impar nutans haerebit, atque $\varepsilon\tau\upsilon\mu\sigma\tau$ verborum ignorans, eorum quoque vim et rectam scribendi rationem penitus ignorabit.

Hac veritate persuasi mexicani legumlatores Lege Organica publicae instructionis decrevere ut linguae latinae saltem rudimenta quosdam Scholae Praeparatoriae tyrones, eos nempe qui ad Medicinae, Pharmaceutices et Jurisprudentiae facultates adspirent, publice edocerentur.

Lex tamen organica hac in re additamentum desiderare videntur, ut recte animadvertisit clarissimus moderator noster D. Gabinus Barreda in sua epistola ad gubernatorem Status Mexicani D. Riva Palacio, scilicet ut lex, quae quosdam tantum Scholae Praeparatoriae alumnos ad studium linguae latinae adstringit, ad omnes indiscriminatim extendatur. Omnis enim, qui ad quamcumque litterariam facultatem animum intendat, lingua latina indiget, ut vernacula suam, nempe hispanam, perfectius calleat, eamque opportune adhibeat. Neque video cur haec additione proponi non posset ab eo, cuius refert, auctoritati competenti.

Dices, rationes quae militant pro utilitate et necessitate linguae latinae, easdem et in favorem linguae graecae militare.

Si utilitatem tantum respicias, non nego easdem ferme esse; etenim quum graeci magistri romanorum extiterint, licet interdum ab istis quidem non solum aequari, sed etiam superari visi sint; nemo non vident quantum litterae etiam hispanae a studio graecorum classicorum augeri possint. Quoad necessitatem autem non par est ratio. Nam quum praecipuum fundamentum linguae hispanae sit latina, haec omnimode necessaria facta est, ut jam demonstravimus. Lingua autem graeca, si technologiam

*Scribo mihi
scripto conexo conlangage tecnologicas.*

sive scientiarum, sive artium liberalium, quae omnibus Europae recentioribus idiomatis communis est, excipias, non eamdem praesefert necessitatem. Ast quoad hoc jam a lege provisum, quum cathedram graecarum radicum instituerit. Respecta utilitate, quum haec non omnibus communis fieri possit propter nimiam brevitatem temporis studiis praeparatorii concessi, relinquitur arbitrio cujuscumque, qui ampliorem litteraturae cognitionem haurire cupiat, sponte prosequendi hoc studium, expletis omnibus illis, quae ad optatam scientificam facultatem sunt requisita. Et hoc sensu, ni fallor, etiam lex statuit, ut si quatuor saltem alumni, se se ultro offerant, cathedra linguae graecae aperta maneat. Et utinam illi quatuor invenirentur! Etenim, duce praeclaro praceptore, collega nostro D. Oloardo Hassey, qui ut egregius hellenista omnibus innotescit, uberem litteris sequentem suisque civibus juvamen hoc utique studio adferre possent.

IV.

Restat ut de ratione docendi tyrones linguam latinam pauca hic delibare intentem:

Antequam de methodo ad docendum magis accommodata disseram, recte definiendus est scopus quem sibi quisquam cum docendo tum discendo praefigat. Potest enim quis docere discipulos linguam latinam, ut ipsi apti fiant ad interpretandos et traducendos auctores, praesertim eos quibus opus esse potest quibusdam alumnis, uti illis qui jurisprudentiae vel medicinae vel pharmaceutice operam daturi sunt; tales sunt v. gr. qui de philosophia in genere, vel de jure naturali, gentium, romano vel canonico scripsere, vel de medicina et scientiis iis adnexis, prout sunt aphorismata Hippocratis et Galeni, Cornelii Celsi opera, Botanica Linnaei, Pharmacopaea, et his similia. Potest ulterius quis discere ad latine scribendum, tum demum ad loquendum, quod ultimus gradus censemur studii cujuscumque extranei idiomatis.

Si Legem Organicam instructionis attendamus, prima tantum pars a tyronibus exigitur, nempe interpretatio auctorum. Porro de methodo facilius huc pervenire satis est.

Et primo quidem clarissimus Rollin (1) Galliae praeceptoribus gallice scriptam grammaticam commendat pro gallicis scholis: a fortiori dicimus necessariam esse mexicanis grammaticam hispane scriptam. Primum quidem quia suapte natura docemur agnotum per ignotum explicare velle absurdum esse, praesertim cum agatur de rudimentis; tum propter intimam affinitatem quae filiae communis est cum matre, et ut sic origo hispanarum vocum clarius pateat; tum demum ut discant discipuli hispanos idiotismos latine, et vicissim latinos hispane reddere. Quod certe non assequeretur grammatica v. gr. gallice, vel anglice, vel italicice scripta, ideoque idiotismis earum linguarum necessario infarcita, licet auctor eruditus caeteroquin esset.

Deinde studium hujuscemodi tripartitum esse, seu in tres periodos dividi vellem; in quarum prima analogia penitus tradenda et ediscenda; non theorice tantum, sed practice nomina, pronomina, verba declinando tum voce tum scripto juxta varias eorum inflexiones, comparativa et superlativa formando, et seriem plus vel minus amplam partium orationis indeclinabilium memoriter discendo cum propria earum significatione hispana. Utile erit hic elementa declinationis latinae clare dissolvere, et huic respondentes articulos et praepositiones hispanae linguae opportune indicare, item elementa conjugationis cum significationibus grammaticae hispanae respondentibus. In quo non parvo adiumento erit praeceptor grammaticam latinam Burnouf consulere.

Notionem autem modi optativi, potentialis, permissivi, conditionalis, de quibus Donatus, Servius, Quintilianus aliique veteres grammatici loquuntur, quosque generatim recentiores praetermittunt, in sequentem periodum reservet, ne obscuritatem teneris adhuc discipulorum mentibus facessat.

(1) Rollin, *Traité des Etudes*, Livre 1, Chap. 3.

Cavere tamen debet praeceptor ne discipulos ad altiore cursum evchat, nisi prius illi constet ipsos analogia recte imbutos esse, quae sane totius linguae fundamentum est, quod ni solide jeceris, quidquid superstruxeris, corruet.

Sub finem hujus periodi poterit praeceptor faciliores quasdam syntaxis regulas tradere, et quedam fragmenta classicorum illis explicare et traducere hispane, demis tamen vel mutatis constructionibus paullo difficulterioribus. Nullus est enim bonae latinitatis scriptor qui difficultates non praebeat tyronibus hujus periodi farme insuperabiles; ex quo horror et odium vel a primordiis ipsis ingeritur formosae hujus linguae. Sunt qui proponunt Epitomen Historiae Sacrae Lhomond, quibus non oppono, quamvis utilius mihi videtur opus Heuzet, cui titulum fecit: *Selectae e Profanis Scriptoribus Historiae*.

Novi quosdam esse innovatores qui omnia reformare cupientes, et quod bonum et optimum a viris doctis et prudentibus agnoscitur rejicientes, a calce potius quam a capite incipiunt, fragmentum classici tyronibus proponentes vel a prima lectione, inextricabilem confusionem tenerae eorum menti ingerentes: quod quidem si in linguis recentioribus et vivis vix tolerabile videtur, quoad antiquas vel mortuas figmentum potius quam methodus a viro intelligenti appellabitur.

Paucis abhinc annis casu accidit ut prae manibus haberem grammaticam latinam anglice scriptam juxta methodum Ollendorffii a quodam, crederem, Statuum Unitorum Americae Septentrionalis indigena, et quedam folia oculis percurrens, curiositate quidem allactus, eam, ni dicam soloecismis, barbarismis sane refertam comperui, eamque, ut par erat, oblivioni extrusi. Ollendorffii methodus excellens quidem quoad recentiora idioma-ta; eaque usus sum in exaranda grammatica linguae italicae, sed quoad vetera hucusque rebellis.

En quam apposite hac de re loquitur Quintilianus, lib. 1, cap. 7: "Quod etiam admonere supervacuum fuerat, nisi ambitiosa festinatione plerique a posterioribus inciperent: et dum ostenta-re discipulos circa speciosiora malunt, compendio morarentur."

In secunda periodo tradendae sunt regulae syntaxis. At vero ita ut nudis theoriis minime contentus sit sapiens praceptor, sed in praxim eas redigendo, interserendo themata hispana et phrases iis regulis accommodata latine a tyronibus reddenda; quibus addatur interpretatio et versio classicorum, incipiendo a facilioribus, prout sunt quidam historici, puta Cornelii Vitas, Commentaria Julii Caesaris, alias epistolas Ciceronis, aliquem librum ejusdem de Officiis, de Amicitia, de Senectute, etc., prout ipsi utile et opportunum videbitur. Quoad poetas utile erit quasdam Phaedri fabulas, quasdam elegias Libri Tristium Ovidii, et aliquam Virgilii eclogam interpretari.

Nec supervacaneum putetur thematum exercitium, hoc est versiones ab hispano in latinum, cum quia hic usus optime invauit in scholis cultarum nationum maxime huic linguae addictarum, ut in Italia, in Gallia, in Germania, in Anglia; tum quia mihi longa experientia constat facilius esse vernacula linguam ad latinam, quam e contra transferre; tum demum quia hoc exercitio quasi manu ducentur discipuli ad meliorem classicorum latinorum intelligentiam. Quod quidem in scholis quas in Republica Mexicana cognoscendi opportunitatem habui, magna alumnorum jactura generatim praetermissum vidi. Sed ad hoc rite periciendum opus est ut praceptor ipse sic linguam latinam calleat, ut ad eam scribendam currenti quidem calamo. uti dicitur, aptus sit.

Dices thematum exercitium iis tantum inservire qui latine scribendi vel loquendi rationem ediscere cupiunt.—Respondeamus primum thematum scopum esse syntaxis regulas defixius in mente sculpere; et licet aliquid juvent tyronem ad scribendum vel loquendum, attamen longe insufficientia per se esse patet ad secundum hoc objectum assequendum, ad quod insuper studium rhetorices necessario adjiciendum, quod in Gallia et in Italia biennio vel triennio absolvitur. De hoc tamen sileo, quia non est hic Scholae Preparatoriae scopus.

Quod autem magis refert interpretatio est et versio auctorum, latinorum supra quam quaedam mihi maximi momenti adnotanda.

In primis, quum latini hyperbato et ellipsi crebre utantur; quod primo intuitu obscuritatem quandoque et difficultatem praebet, constructionem instituat oportet praceptor, vel a tyronibus provectoribus exigat; quae quidem nihil aliud est quam partes orationis in ordinem naturalem struere, eas supplendo quae desint: ad quod requiritur ut saltem in confuso sensus singularum verborum deprehendatur, quodque vel dictionarii ope vel viva voce magistri assequetur discipulus.

Secundo moneat magister, vel quaestiones ponat super natum, derivationem, inflexiones, uno verbo super analogiam vocabulorum aliquanto difficiliorum; quod sane viva et practica repetitio erit eorum quae superiori periodo jam didicerat tyro.

Tertio vocabula composita vel derivata in suas partes resolvat, et opportune usum particularum vel praepositionum, quae in compositionem intrant, explanet. Novimus v. gr. praepositionem in diversam significationem portendere. Nam saepe est elementum negativum *non* vel *sine* aequivalens. ut in verbo *indolens*, *indolentia*, quasi dicas *non dolens*, *non curans*, *non dolentia*, *non curantia*, *sine dolentia*; saepe affirmativum est, sensum primitivum retinendo, quod est *intus*, *erga*, *in favorem*, etc., ut in verbo *ingredior* quasi *intus gradior*, et in verbo *inauguro*, cuius simplex est *auguro* vel *auguror*, quod idem est ac *auguria captare*, seu ex avium volatu, vel cantu, vel pastu, futura divinare; nam interdum idem sonat ac simplex, hoc est *augurare* in vel *supra aliqua re*, ut Livius usurpat, lib. 1 cap. 7; *Palatinum Romulus*, *Aventinum Remus ad inaugurandum capiunt*, nempe *ad auguria captanda*. Quandoque *inaugurare locum* idem est ac illum, capto augurio (modo diceretur solemni aliqua caeremonia), ad aliquam rem gerendam vel significandam consecratum, electum declarare, seu aliis verbis *augurium capere in*, *erga*, *propter illum*, sic Livius lib. 3 cap. 20: "Augures jussos adesse ad "Regillum lacum exciverat; lacumque inauguri, ubi auspicato "cum populo agi posset." Et eodem ferme sensu ad personas transfertur, cum munus aliquod publicum solemniter suscipiant; sic id. Livius lib. 30 cap. 26: *Augur in locum ejus inauguratus est*

filius, hoc est augurio consecratus. Idem dicit de re quacumque quae inauguretur. Quibus in locis praepositio *in* sane est elementum affirmativum. Item partes compositi *possum* resolvens invenies ex *potis et sum* coalescere; *absum ex sum et ab*, scilicet *sum distans ab*, et sic passim de caeteris.

Quarto quandoque etiam juverit adnotare quorundam verborum proprietatem, vim, rationemque quam habere possunt cum hispanis, quae ab ipsis originem trahunt, hoc est etymologiam hispanarum vocum, prout se se offeret occasio. Exemplo sit nomen *virtus*, quod plures habet apud auctores profanos acceptiones, quales sunt perfectio quaepiam cum corporis tum animi, vigor, bona dispositio, vis alicujus rei etiam materialis, fortitudo, constantia in perferendis adversis vel periculis contemnēndis; a *viro* quippe, qui communiter majori fortitudine pollet, derivatur, et hoc ultimo sensu verbo hispano *valor* adamussim responderet. Ex quo Ovidius distinguit *probitatem a virtute*, cum e Ponto scribens ad uxorem, lib. 3, eleg. 1, queritur quod ipsa non auderet apud Augustum vel Liviam pro marito intercedere:

“Nota tua est probitas, testataque tempus in omne,
“Sit virtus etiam non probitate minor.”

Demum pro fortitudine etiam militari accipi passim constat.

Aliud ponemus exemplum, Sit v. gr. vox *humilis* et ejus derivatae, quae certe ab *humo* (vulgo *tierra*) formantur. Si auctores antiquos romanos consulas, proprie est inferior, vel parum a terra elevatus (*bajo*), translate vero vilis, abjectus, pauper tum animo tum fortuna vel conditione. Sexcenta quidem auctorum exempla citare possem, satis erit nonnulla afferre. Cic. Tusc. 5: “Arbores et vites, et ea quae sunt humiliora, neque se tollere a terra altius possunt.”—Id. 1 de Fin. cap. 15: “Succumbere doloribus, eosque humili animo imbecillique ferre, miserum est.”—Liv. lib. 3 cap. 19: “Humillimus homo de plebe.”—Sed longe aliam acceptiōnem ei tribuerunt patres Ecclesiae, seu christiani; ipsi enim *humilem* dicunt, qui virtute praeditus est opposita superbiae, qua nempe quis vera sui cognitione sibi ipsi vilescit, ut ait D. Bernardus, hoc est demisse de se sentit. Unde *hu-*

militas christiana. Hoc latini non *humilem, humilitatem*, sed *modestum, modestiam* appellabant. Sic Horat. lib. 1 ep. 18: *Plerumque modestus Occupat obscuri speciem*.—Et Cic. lib. 13 Fam.: “Modestum hominem cognosces, et prudentem, et a cupiditate omni remotissimum.”—Aliquid nunc de vocibus hispanis a latinis derivatis. *Humilde, humildad, humildemente* sensu chistiano usurpantur, *humillacion, humiliar* saepius sensu latino, ut in illo Ammiani lib. 30 cap. 10: “Ad humiliandum celum studinem potestatis.”

Quinto non inutile erit quandoque synonymiam verborum indicare, seu potius quo verba synonyma inter se differant. Sint exempli gratia verba *socordia* et *desidia* quae idem significare primo intuitu videntur, nempe vulgo *negligencia, pereza, flojedad*, etc.; sed attentius differentiam inter utrumque secernimus. Nam *socordia* quasi sine corde tarditatem animi respicit in meditando, necessaria prospiciendo, etc.; *desidia* vero compositum a *sedeo* et de inactionem corporis sonat, unde illud proprius *indolentiae* vel *segnitiae* accedit. Sic Terentius Andr. 1, 3: “Enimvero, Dave, nihil loci *segnitiae*, neque *socordiae*.” Ubi vetus interpres ita monet: *Segnitia ad agendum, socordia ad considerandum*.—Item Auct. ad Her. lib. 2: “Affert socordiam atque desidiam.”—*Socordia* insuper interdum pro *stultitia* usurpatur. Sic Suetonius in Claud. cap. 3: “Si quem *socordiae* argueret, stultiorem ajebat filio suo Claudio.” Idem dicatur de adiectivo *socors*.

Sexto, auctores interpretando, regulae syntaxis explanentur, ut sic studium syntaxis fiat practicum, hocque exercitium sit continua regularum recordatio. Poterit etiam praceptor, quando opus sit, elegantiam quarundam dictionum et phrasium vel constructionis indicare.

Septimo tandem versio, non classica de qua supra diximus, sed scholastica litterae auctoris, quoad fieri potest, accedere debet, ut sic melius vis verborum intelligatur. Hoc tamen non vetat, quominus praceptor hanc cum aliqua classica traductione, ubi adsit, comparare possit, quod tyrones summopere juvabit ad sty-

lum sibi efformandum in proprio idiomate. Quod si littera latina exakte hispane reddi non possit, quin sensus torqueatur vel obscuretur; tunc optime se se habebit praceptor aliquid addendo vel mutando (servato tamen sensu), ut sic versio indoli linguae hispanae accommodatior extet.

Valcat sequens exemplum, initium nempe epistolae 9 lib. 1 Plinii:—“C. Plinius Minutio Fundano suo salutem.—Mirum est “quam singulis diebus in urbe ratio aut constet, aut constare videatur; pluribus cunctisque non constet. Nam, si quem interroges: “Hodie quid egisti? respondeat: Officio togae virilis interfui, sponsalia aut nuptias frequentavi; ille me ad signandum testamentum, “ille in advocationem, ille in consilium rogavit. Haec, quo die feceris, necessaria, eadem si quotidie fecisse te reputes, inania vindentur: multo magis cum secesseris. Tunc enim subit recordatio, quot dies, quam frigidis rebus absumpsil!”—Si primam clausulam sic litteraliter vertas: *Es admirable como á cada dia en la ciudad le asista su razon, ó parezca asistirle; á muchos y á todos no les asista;* clausula sic translata, licet litteram latinam praeferat, sensum tamen habet, ni contortum, saltem subobscurum. Comparando igitur quae praecedunt cum iis quae sequuntur, melius sic vel simili modo convertes: “Cayo Plinio sa- “luda á su querido Minucio Fundano.—Es cosa muy extraña “el ver como tenga uno cada dia en la ciudad (Roma) su ocupación razonable, ó parezca tenerla; y tomando en consideracion “muchos de ellos y todos juntos, le falte. Pues, si preguntas “á alguno: Qué has hecho hoy? te responderá: He asistido á una “funcion de toga viril; me he hallado en unos desposorios ó en “unas bodas; este me llamó para firmar un testamento; aquel me “suplicó paru que abogara por su causa, y aquel otro que asistiese á una junta. Estas cosas te parecen necesarias el dia que “las hagas; pero como te pongas á pensar que cada dia has hecho lo mismo. te parecerán vacias; tanto mas cuando te hubieres rerirado á la soledad. Pues entonces recuerda uno: ¡cuántos “dias, y en qué frioleras los he gastado!”

Saepe auctor difficultatem facessit sive constructione inversa

et intricata, sive aliis syntaxis figuris quas adhibet, sive allusionibus historicis quae ad publica vel privata facta respectum habent. Si difficultas ex constructione proveniat, ponantur in ordinem verba. Ita obscurus iste locus Livii, lib. 1 cap. 4: “Utcumque erit, juvabit tamen rerum gestarum memoriae principis terrarum populi pro virili parte et me ipsum consuluisse,” sic construendo evidens fiet:” Utcumque erit, juvabit et (*nempe etiam*) me ipsum consuluisse pro virili parte memoriae rerum gestarum populi principis terrarum.”

Si ex aliis figuris obscuritas derivetur, sensus inspiciatur et explanetur. Sic idem Livius raptum Sabinarum describens sic ait: “Hinc patres, hinc viros orabant [*nempe, Sabinae mulieres*] “ne se sanguine nefando socii generique respergerent: ne par- “cidio macularent partus suos, nepotum illi, liberum hi proge- “niem.” Hic duae sunt locutiones intellectu difficiliores. Prima est *ne parricidio macularent partus suos*, cuius sensus est, *ne se ipsos, socii nempe et generi, mutuo internecando, notam eorum criminis, parricidii, filii suis infigerent.* Altera est in hisce verbis, *nepotum..... liberum.....progeniem*, quae idem hic sonant ac *nepotes, liberos*. Hac explanatione utique evanescet difficultas.

Si autem difficultas ab allusionibus historicis ortum habeat, haec tolletur, si praceptor non ignarus admodum sit historiae, mythologiae, morum, rituum et antiquitatum romanarum, et si tempus desit alios auctores perscrutando, eruditos commentatores consulat. Sic Cicero ad Appium Palchrum scribens, lib. 3 cap. 13, sic ait: “Quasi divinarem, tali in officio fore mihi ali- “quando expetendum studium tuum; sic, cum de tuis rebus ges- “tis agebatur, inserviebam honori tuo.” Qui locus, licet fideli- ter et litteraliter translatus, nullum sensum referet, nisi prius in- telligatur quodnam sit *officium* de quo hic loquitur Tullius. Sed ex aliis ejus epistolis, vel ex historia, vel ex commentariis appa- rebit Ciceronem hic alludere ad impetratam pro se ab Appio *supplicationem*, quae consistebat in publicis precibus et sacrificiis eorum Diis oblatis in gratiarum actionem pro insigni aliqua vic-

toria, et occasione tituli *imperatoris* alicui duci victori a Senatu confirmati, quod summo honori sibi romani tribuebant.

Item, Livius lib. 2º n. 5 descriptionem supplicii filiorum Brutii, qui tunc consul erat, sic concludit: "Nudatos virgis caedunt securique feriunt; cum inter omne tempus pater, vultusque et os ejus, spectaculo esset, eminente animo patrio inter publicae poenae ministerium." Verba *animo patrio* duplē possunt praebere sensum. Sunt enim qui illa interpretantur de amore Brutii, consulis quidem, erga patriam, qui amorem ergo filios vincebat; alii vero de ipsius tamquam patris amore erga filios, qui inter durum hoc publicum ministerium, ipso invito, pelluebat. Duplici hoc exposito sensu aliquas addet rationes praceptor, ostendens cui ipse potius inclinet, quod et tyronum ingenium acuet, et eos paulatim critices legibus assuefaciet.

Hucusque exposita satis erunt ostendendo qua demum praceptor via incendum ad auctores tyronibus interpretandos.

Videamus modo quid in tertia studii latinitatis periodo sit agendum. In hac, quod ad theoretē spectat, explicabuntur figurae syntaxis, constructiones difficultiores, et prosodia, seu quantitas syllabarum, ut recto accentu voces emitti possint. Quoad praxim auctores difficultiores interpretari oportet, prout Sallustium, Livium, Quintum Curtium, vel alios historicos, et inter poetas Martialem, Catullum, Tibullum, Propertium, Horatium, et alios hujusmodi, ut prudenti praceptorī visum fuerit, themata etiam hispana intercalando latine convertenda, ut in superiori periodo, eadem ferme et respective servando quae supra adnotavimus.

Dico prosodiam et quantitatem syllabarum, non metrologiam quae ad artem poeticam, et haec ad Rheticam potius pertinet, quam ad grammaticam, de qua quidem hic agimus. Metrologia enim iis tantum valet qui carmina latina scribere et poesim colere intendunt, non iis qui auctores solummodo scientiarum, quibus postea incumbent, interpretari desiderant, quod est scopus a Lege Organica intentus.

Et sane tempus incassum terere esset, docere tyrones hujus

studii primarii latinitatis, quid sit versus catalecticus, acatalecticus, brachycatalecticus, hypercatalecticus, scandere versum jambicum, scazonitem, dimetrum, trimetrum, tetrametrum, asclepiadeum, archilochium, choriambicum, sapphicum, adonium, phaleucium, glyconium, pherecratum. etc.; quid sit ode monocolos, dicolos, tricolos, distrophos tetrastrrophos, et interea analogiam vel syntaxim turpiter negligere; ita ut si quaeras in fine curriculi ab aliquo ex hisce discipulis, quaenam sit derivatio et declinatio vocis *sylvestrem* v. gr., aut tempus praeteritum imperfectum vel perfectum verbi *possum*, nutantem creveris et haerentem, vel absonna respondentem.

Sed repones aridum admodum fieri studium prosodiae pure theoretē absque ulla applicatione. Ad fastidium vitandum satis erit versum hexametrum et pentametrum noscere et scandere, sed parce.

V.

Ac ne quid videamus reliquum facere, quaeres quanam demum pronunciatione utendum, cum unaquaque natio exulta propriam vernacula in latinam linguam inserere velit.

Fatemur equidem nos exactam vetustiorum romanorum pronunciationem ignorare, praesertim modum efferendi et secernendi vocales breves et longas, quas antiqui clare distinguēbant etiam in medio dictionis, ut constat ex Quintiliano. Attamen illud comprobatum est recentem italorum, et praesertim romanorum pronunciationem proprius ad antiquam accedere, et parum ab ea differre; alioquin magis sonora, magis latinae linguae indoli consona videtur, ut demonstravi quandam in dissertatione, quam in lucem edidi in provincia Yucatani, ubi diu docendae juventuti vacavi. Secunda ab itala germana adnumeranda est, et post eam hispana, quae ambae parum ab italica absunt. Gallica demum et angla, utpote barbarae intolerabiles sunt. Etenim omnem harmoniam et venustatem sermonis, et carminum numerum de medio tollunt. Optandum esset, ut hodierna romana